

tedfینیyesi yapıldı. Mamafi, kanserin *Théorie parasitaire*-i o kadar caziptir ki, onu reddeden bütün delâile rağmen, yeni bir amilin zuhûrunu görmek için, çok vakit beklemeye hacet kalmıyacaktır.

İntan ve Evram

Max Borst.

Vakit vakit, kanserin amili marazisi yeniden keşfediliyor. Bu keşifler, ya gayrı kâfi, tenkide az maruz olmakla beraber, ciddi ve samimî taharriyatın neticesi olur; ve yahut, kolay ve sırf (*spéculative*) nazari bir surette ortaya atılan beyanattan ibaret kalır. Çok defa kanser amilinin kâsifleri, ilmin evram bahsine ait malûmatve mutıyatından haberdar değildirler. Her zaman maruz kaldıkları inkisarı hayallere rağmen, doktorlar ile yabancıların bu havadisten teheyyüce düşmeleri, kolaylıkla anlaşılabilen bir keyfiyettir. Kanser namı altında toplanan tahassulâtı maraziyenin, artık, keşfedildiğine dair haberler o kadar caziptir ki, ihtiyat tavsiyeleri nazarı itibara alınmıyor. Filhakika, dünyada insanları en ziyade korkutan hastalık, tüberküloz ile kanserdir. Hastalık sebebinin, hariçten gelerek ensiceye giren, binaenaleyh kendisinden tahaffuz mümkün olan, nebatî ve ya hayvanî bir parazitten, haricî bir düşmandan ibaret olduğu içtihadı da okuyanları o nisbette aldatır. Alman patoloji cemiyetinin son içtimaında, evramın intanı, *parasitisme* ve sureti teşekkülü mes'eleleri, emrazı umumiye, teşrihi marazî, tecrübevî parazitoloji ve klinik noktai nazarından, mevzuu bahis ve müzakere olmuştur.

Raportörleri, *Teutschlaender*, *Schmieden* ve bu mekale-
nin müellifi idiler. Gerek raportörler, gerekse müzakereye
iştirak edenler, her türlü mikrop ve parazit menşei fara-
ziyelerini reddetmekte müttehit idiler. Emrazı dahiliye
mütahassıslarının bu mes'eleye dair olan noktai nazarını,
burada, daha geniş bir cemaat huzurunda, izah etmek
istiyorum. Evramın intaniyülmense olduklarına ait naza-
riyeyi mantıksız telekki ve reddetmekle, itirazlarımın sırf
hususî bir amili maraziye müteveccih olduğunu beyan
etmeğe mecburum. Muhtelif cinsten gayrı hususî cersu-
melerin, evramı habisenin tevellüt ve neşvü nümaları
mes'elesinde, hususiyle, bazı hayvanlarda bir rol oyniya-
bilecekleri şüphesizdir. Halbuki, evramın paraziter olduğu
nazariyesi her verem vak'asında ve, hassatan, evramı
habisede mevcudiyeti elzem olan, tek ve hususî bir cer-
sumeden bahsediyor. İtirazlarımız bu nevi telekki ve
faraziyeğe karşıdır.

Evrām mes'elesi, bir neşvü nūma mes'elesidir.
Veremler, kendi hususî kanunlarına tâbi, ihtiyaçlarını
mensup olduğu bedenin hey'eti umumiyesi ihtiyaçlarınd-
an büsbütün ayrı olarak tedarik eden, müstakil ve
muhtar neşvü nūma prosesleridir. Tamamiyle tenevvür
etmiş olan bu nokta, intan ve parazit nazariyelerini en
güç bir mevkie düşürmektedir. Tabii bir neşvü nūma için,
parazit ve ya, intan sebebi aramak, hiç kimsenin hatır
ve hayaline gelmez. Tabii nesiçler ile, marazi *néoform-*
mation-ları, yâni, muhtelif evramın teşekkülâtı arasın-
da, o derece çok *passage* şekilleri olması, bütün neşvü
nūma ihtilâlleri sebep ve amillerinin, tabii neşvü nūma
sebeğ ve amillerinin aynı olduğunu isbat eder.

Veremleri, selim ve habis olmak üzere, iki şekilde

ayırırlar. İntan nazariyesi, umumiyetle, yalnız habis veremler hakkında tatbik edildikleri cihetle, kolay bir tenkide maruz kalıyorlar. Filhakika, ister selim, ister habis olsun, alelûmum *néoplasme*-lar aynı tabiatten olup, bir hâlden diğeri hâle *passage* ihtimalleri ile yekdiğeriğine bağlıdır. Bu tebeddüllerin, ferdi neşvü nümanın bazı safahatı ile olan münasebeti, evelce selim olan bir veremin, habis istihalesini izah edecek bir parazit faraziyesinin hiç lehinde değildir. Parazit nazariyesi, bütün habis veremleri içine alamaz. Habis *tératome*-ların bu kadroya ithali pek güçtür. Parazit ve bakteriler ile yapılan tecrübeler, hiç bir vakit *tératome* yapmağa muvaffak olamamıştır. Bunlarla elde edilen veremler, adı sarkom ve ya epitelyomdur.

Bütün habis veremler için, muayyen ve tek bir cersumenin mevcudiyeti kabul edilirse, bu cersume, uzviyetin bütün nesiçleri için bir *affinité*-ye malik olmakla beraber, her vak'ada hususî bir nesiç intihap etmiş olmalıdır. Eğer her nesiç için ayrı, ayrı, hususî bir cazibeye malik muhtelif cersumelerin, faraza, kanser için ayrı ve, sarkom için ayrı, bir amilin mevcudiyetini kabul edersek, muhtelif *Epithélio-sarcome*-ları, sarkom telkihinden sonra zuhûr eden kanserleri, kanserin *surinoculation*-(mükerrer aş)ı) undan sonra sarkomların zuhûrunu ne suretle izah etmeli? İster tek bir cersume, ister muhtelif cersumeler kabul edilsin, her iki halde de, bu cersumelerin yalnız *différentié* olmuş nesiçlere karşı değil, *differentié* olmamış, rüşeymî nesiçlere karşı, neden dolayı meyil ve cazibe gösterdiklerini, ve neden dolayı, aynı nesiçte muhtelif şekilde tekessürlere bais olduklarını, ayrıca izah etmek lâzımdır. Faraza, mide kanseri, neden muh-

muhtelif şekiller ve muhtelif habaset derecelerini gösteriyorlar ?

Evramın nesiçlerinde, terkiplerin bu kadar çok tahavvüller göstermesi, parazit nazariyesi ile pek zor kabili teliftir. Mefruz cersumenin ve ya, onun toksininin tesirine maruz olan nesiçler, normal tipini ziyadesiyle andıran *differentié* hücrelerin tekessürü ile cevap veriyor. Nesiç menşei aynı olan veremler, faraza, münteşir bir fibromatozdan mahsur ve mahdut fibroma, hücreleri az elyafı çok fibromdan hücreleri çok elyafı az fibromlara, ve bundan *fibroplastique* ve ya *fuso-cellulaire* sarkomlara ve ya, tamamen gayrı müteazzuv *sarcomes mésoenchymateux*-lere kadar büyük bir silsilei eşkâl gösterebilir.

Muhtelit rüşeymî veremleri, -(*embryome* ve, *embryoide*)-dahi, şekil serileri suretinde taksim etmek mümkündür. Bunlar, veremden ziyade, sui teşekkülât telekki edilebilirler; ve verem olabildikleri nisbette, şekil ve habasetin bütün derecelerini gösterebilirler. Rüşeymin neşvü nümasını kaba bir surette irae eden tek bir veremde, kemal bulmuş ve şekilce tamamen tanınabilen âzadan, el ve ayaklar, barsak ırveleri gibi, muhtelif uzuvların mikroskopik taslakları yanında, tekessür eden ve metastazlara sebep olan genç rüşeymî nesiçler, aynı zamanda *neuro-épithélium* ve *chorio-épithélium* gibi, habasete hususî bir meyil gösteren nesiçler bulunur.

Bu *embriyomes*-lar yumurtalara tekabül eden cersumelerden mütevellittir. Bunda, cersumelerin *differentiation* ve neşvü nümalarının hangi anında intan müdahale etmiştir ?

Eğer, veremlerin teşekkülü nescileri haricinde, mürekkep oldukları hücreler nazarı itibara alınırsa, bundan,

parazit nazariyesini muhik gösterecek bir malûmat çıkmaz. Velev habis olsun, her türlü veremin hücre, ne morfoloji, ne kimyevî noktaî nazardan ve ne de, başka bir hususta, vasfî her hangi bir hususiyete malik değildir. Verem hücre, sine has zannedilmiş bütün vasıfların yanlış olduğu anlaşıldı. Bundan sonra, hücrevî istihale, nin gayet mütahavvil olan dereceleri kalır.

Veremlerin ne hücre, sine, ne stromasında ve ne de, ev'iyesinde, morfolojik bir surette tanınabilen, hayvanî ve ya nebati parazitlere, esaslı ve daimî bir surette, tesadüf edildiği vaki değildir. Burada, ne tâli intanlar ve ne de, veremler içinde arızî bir surette, parazitlerin bulunması mevzuu bahis olmaz. İhtimal ki, amili maraz morfolojik bir surette tâyin edilemeyen, yâni, gayrı kabili rüyet' parazitlerden ibarettir. Ancak, bunları şimdiye kadar bulmağa muvaffak olamadık. Bakteri ve parazitlerin telkihiyle, ve ya kültürleri ile yapılan tecrübelerden elde edilen neticeler, bu dakikada, veremlerin tevellüdü hususunda canlı bir virüsün rol oynadığını isbat etmekten her zamandan ziyade uzak olduğumuzu gösteriyor. *Teutschlaender*-in eserinde, bu mes'eleye ait fazla malûmat bulabiliriz.

Veremlerin morfolojik teşekkülünün mutalâası, bunların evelce tamamiyle normal görülen nesicelerin zararına ve, *par continuité*, (imtidat suretiyle) husule gelebildiklerini gösterir. Burada dahi bu *continuité*-yi göstermek, meselâ, bir kebet teşemmuu zemini üzerine bütün *régénération*, muavaza dahamesi, ve *hyperplasie* safhasından geçerek, *adénome nodulaire*-e ve kansere kadar, tedricî bir neşvü nüma ile, kebet kanserinin teşekkülünü görmek mümkündür. Bu tedricî neşvü nüma ve tekâmülün hangi

safhasında, intan prosesinin müdahale etmediğın sorarız ?

Bundan başka, nazarı itibara alınacak bir nokta da, rüşeymî neşvü nümaya arız olan teşevvüşten itibaren, veremlerin menşeidir. Burada dahi, temadi eden bir tekâmül mevcuttur. Rüşeymî bir nesiç, neşvü nümanın bütün derecelerine vasıl olabilir. Bu neşvü nümanın yalnız bir ihtimalinde, yâni, habis neşvü nümada parazitin icrayı faaliyet etmesini kabul etmek pek güçtür.

Veremlerin neşvü nümasını ve metastazların tahassülünü mutalâa edersek, intan nazariyesine karşı, daha bir çok deliller bulabiliriz. İlk verem ile metastazlar, kendilerine has olan menabii varidattan neşvü nüma bulurlar; aynı menşeden bir nesce karşı dahi olsa, habis verem hücrelerinin, bilâvasıta ve mutlak teması vaki olunca, ilk intana (?) benzıyen yeni bir intanın zuhûru görülmüyor.

Neşvü nüma halinde bulunan veremlerin, uzviyetin hey'eti umumiyesine iras ettikleri tegayyürler pek mütahavvil olup, hususî bir vasfın tâyinine müsait değıllerdir. Hamil oldukları veremlere karşı, uzviyetin aksülâmelleri dahi, her türlü hususiyetten müberradır. Vereme karşı muafiyetin tezahürleri, *transplantées* ve binefsihi verem vak'alarında, daha hususî ve esaslı bir surette müşahede edilmiştir. Burada, hususî şartların mevzuu bahis olduğı aşıkârdır.

Transplantées ve *spontanées* verem vak'alarında, muafiyet proseslerini yekdiğeriyle mukayese edersek, bir amili intanı mevcut olduğı nazariyesine tamamiyle muhalif olan bir vak'a görürüz. *Transplantées*, binefsihi ve tecrübevî veremlerde, vereme karşı mukavemet ve *réceptivité* muvazi olarak gitmiyor. Burada ahlâti ve ya hücrevî aksülâmellerin hususiyeti mevzuu bahis olamaz ve

görülen şeyler, karabeti nesciye ile münasebette bulunup, parazitlere atfedilmesi kat'iyen mümkün değildir.

Veremlerin *transplantation* tecrübeleri, verem nesçi telkihlerinin tâbi oldukları kavanin ve ahkâmın, intanı virüslerde cari olan kavanin ve ahkâmdan tamamıyla başka olduğunu gösteriyor. Gerek veremlerden, gerekse normal nesiçlerden yapılan *transplantation*-larda müdahale eden amiller, şahsî ve *zoologique* akrabalıktır. İntanı maddelerin telkihleri ise büsbütün başka kanunlara tâbidir. İntanı mahsullerin dahi bazı cins hayvanlara ve bazı nesiçlere karşı, bir *affinité*-ye malik oldukları doğrudur. Ancak, çok defa onlara yakın olan hayvanat cinslerinde ve, hattâ, bazı kere, büsbütün yabancı hayvanat ve ensaçta zer'edilebilirler. Telkihın muvaffakiyetle neticelenmesi, veremlerde olduğu gibi, bedenın canlı hücrelerinin *transplantation*-una mütevekkif değildir. *Chlamydozoaire*-ler gibi, hücrelerle gayet sıkı münasebet ve müşabehetlere malik olan parazitler için bile, hücre olmadan, tufeylî hastalığın başkasına verilmesi pek mümkündür.

Çiçek ve kuduz gibi hastlıkların, süzgeçten geçen virüsün dahi, hücreler haricinde meydana çıkarılması kabildir. Veremlerin hılâfına olarak, bütün bu hastalıklar gayet sarıdır. Bu gün, veremlerin hücresiz *transplantation*-undan kesretle bahsedildiği doğrudur. Şimdiye kadar bu iş, tavuk sarkomları için yapılabılmış, yâni, hücreden azâde addedilen *filtrat*-lar ile *réinoculation* yapılmıştır. Bu suretle, yeniden hasıl olan veremin, mülekkah maddede bulunan ve, *biontes* denilen hücre parçalarıyla tahassul etmiş olması pek mümkün olmakla beraber, henüz isbat edilmiş değildir. Burada, hücrelerin, ve ya,

hücre parçalarının, bir rol oynamış olmamaları muhtemel olmasa gerektir. Bir de tavuk sarkomlarının, rüşeym *bouillie*-sinin telkihi ile tevlit edilebildikleri, parazit nazariyesine karşı bir delil olarak gösterilebilir.

Veremlerin tarihi tabiisi, bu teşekkülâtın hususî bir amili intanisi faraziyesiyle gayrı kabili telif bir çok *fait*-ler ile doludur. Burada vilâdî veremleri, ve vilâdî veremlerin bir çok sene sonra çıkabildiklerini izah eden, verem cersumelerinin muhtemel haleti nevmisini zikretmelidir. Menşei hasta yerinden uzak olan bir nesîçten mütevellit veremleri, muhtelit rüşeymî nesvü nüma prosesleri hizasında tekevvün eden veremleri (*tumeurs branchiales, polaires*) ve nihayet, *atavique* evsafılı tümörleri zikretmek icap eder.

Vilâdî verem taslakları mes'elesi, bizi irsiyet mes'elesine sevkeder. Kanser ve sarkom noktai nazarından, insan üzerinde alınan müşahedeler, mutetabık değilse de, bazı verem şekilleri için (*gliome de la rétine, neuro-fibromatose, polypose adénomateuse* v. s.) verem istidadının irsen intikal ettiği lehindedir. Amerikalı alimler, verem istidadının irsen intikalı mes'elesini hayvan üzerinde (fare ve sıçan), büyük bir mikyasta mutalâa ve tettebbu ettiler. İrsen intikal eden bu istidat, ikiz çocuklarda zuhûr eden veremlerde ve hususiyle, bedenin aynı noktasında verem müşahede edilen ikizlerde, nazarı mutalâaya alınmalıdır. İntanî hastalıklarda dahi, irsiyet ile intikal eden bünyevî amillerin müdahalesi doğrudur. Bu amillere, doğrudan doğruya temas etmek imkânsızlığı müvacehesinde, bu hususta evram ve emrazı intaniye arasında mukayeseler yapmak, farklar ve, ya, ziddiyetleri tefsir etmek caiz ve müm-

kün değildir. Şu kadar var ki, bünyevî ve teşrihî esasların mutalâası, intanî hastalıklara nazaran, veremler için daha ziyade cesaret vericidir. İntan nazariyesine karşı olmak üzere *systématisées* veremlerle, iptidai olarak mütaadit yerlerde zuhûr eden veremlere ait müsaheadeleri zikredebiliriz. Aynı şahısta, mevziî sui teşekkülâtın, selim ve habis veremlerin zuhûr edebilmesi keyfiyeti, bu muhtelif tezahurat ile mevcut münasebeti bir daha gösterir.

Schmieden-nin eserinde, insanlardaki veremlerin intanî evsafına dair, seriri bir çok tafsilât bulabilirsiniz. Yalnız şurasını arzedelim ki, evramın ârazı meyanında, intanı ihtar eden vasıflar mevcut değildir. İstilâlarda görülen adedi musap temevvüçleri, veremlerde görülmez. İnsanda, habis veremler vak'alarının tezayüt ve ya, tenakusuna ait malûmat, ekseriya yekdiğerine zıt olup, gayrı muayyen istatistik mutiyatına istinat eder. Kanserin umumî olarak çoğaldığını tâyin etmek te kabil değildir. Kanserin, habis verem amillerinin ifrazat ve ifragatının ve ya, doğrudan doğruya veremli nesiçlerin kabiliyeti sarıyesi lehinde hiç bir delil ve emareye tesadüf edilmiyor. Doktorların, operatörlerin, teşrihi marazî mütahassıslarının kanserli hastalıklar ile ve ya, doğrudan doğruya veremler ile temasları neticesinde kansere tutuldukları görülüyor. Veremin canlı hücrelerinin, bir satıh üzerinde, laparotomi ve ya bezil ameliyesi esnasında vaki olan *transplantation*-u, bilâ vasıta sirayet itibar ve telekki edilebilir. Karı kocada, kanser zuhûr ettiğine dair müşahedeler, hiç te isbat edilmiş bir mahiyette değildir. Hayvanlarda habis veremlere gelince, en ince tettebbuata

maruz kalmış olan farelerin kanser veremlerinde, intanî vasfın reddedildiği zikre şayandır. Hattâ, telkihi ve, tecrübe suretiyle tevlidi kolay olan, tavukların *Rous* sarkomu için bile, ne sirayet ve ne de, bir intanî vasıf görülemedi. Habis veremler bahsinde, bazı istatistikler, beldi amillerin mevcudiyeti lehindedir. Bazı nehir ve dere boylarında, bazı mıntakalarda ve, hattâ, bazı evlerde, habis veremlerin kesretle bulunduğu görülmüş; habis veremler ile, toprağın terkibi, toprak altının vaziyeti (merzagi, ratıp v. s.) arasında münasebetin mevcut olabildiği nakledilmiş; laboratuvar kafeslerinde bazı verem *endémie*-lerinin zuhûru görülmüş; *salmonidés*-lerdeki cismi dereki veremleri için, tekneden tekneye intikalin vukuu kabul edilmiştir. Bütün bu istatistikler, tereddüt ve şüphe ile telekki olunmalıdır.

Hayvanların bazı veremleri için, *endémique* amillerin mevcudiyeti kabul edilse dahi, bu amillerin hususî ve paraziter oldukları, hiç bir veçhile isbat edilmiştir. Belki, gayrı hususî paraziter amillerden ve, ya, bu şartları tekvine yardım eden, gayrı müessir *inerte* maddelerden ve ya, yemek vasıtasıyla dahili mide olan maddelerden ve saireden ibaret olabilir. Lâboratuvar kafesleri *endémie*-lerinde, irsen intikal eden amilleri de dahili hesap etmelidir. Binaenaleyh, *endémie*-lerin mevcudiyeti, hususî parazitlerin mevcudiyetini isbat edecek bir mahiyette değildir. Burasını dahi ihtar etmeli ki, *salmonidés*-lerin eçsamı derekiye veremlerinin, istolojik muayenesi basit bir *hyperplasie*-den, *adénome*-a ve sonra, kansere kadar giden morfolojik bir tedriciyet göstermektedir.

İmdi, emrazı umumiye ve teşrihi marazî noktai

nazarından dahi, veremlerin hususî ve intanî bir menşei olması nazariyesi, kendi lehinde pek az, fakat aleyhinde pek çok delillerin mevcudiyetine nakli kelâm edeceğim.

En son tecrübevî taharriyat ve, bilhassa, haricî tahrişat denilen vasıtalarla veremlerin husulü keyfiyeti, bu tahrişlerin gayet muhtelif ve mütahavvil tabiatte olduklarını pek aşikâr bir surette isbat etmiştir. Bundan başka, morfolojik usuller, verem teşekkül ve neşvü nümasının, mütevali safhalarını tâkibe ve, bunların şayanı dikkat bir *monotonie* ile tevalî ettiklerini takdire müsaittir. Nescî proses, daima aynıdır ve, meselâ, katran kanserinde vaki olduğu veçhile, *régénération* ve tipik olmayan epitelyom tekessürü ile müterafık, müzmin iltihabî tezahurat suretinde terekki ederek, bu suretle, *sigil* (*verruës*) ve papilomdan, habis vereme geçer. Amil ve sebepleri, ister canlı muharriş amiller (*Fibiger*-in spiroterası gibi parazitler) olsun, ve yahut, katran gibi cansız bir madde olsun, nescî proseslerin, daima aynı olduğunu zikretmek lâzımdır. Bu suretle, verem teşekkülü prosesinin, tedricî bir surette, çığırından çıktığı, bidayette tipik ve muvazeneli olan tekessürün, anlaşılmaz bir surette ve tedricen intizamsız bir neşvü nüma haline geçtiği telekkisi, mufekkiremizde ahzi mevki etmektedir.

Virhow-un tahriş nazariyesi, şimdiye kadar meydana atılmış olan bütün etyolojik faraziyeler arasında, umumiyetle memnuniyet veren nazariyedir. Bu nazariye, tecrübevî esaslara müstenit olduğundan başka, gayrı hususî parazitlerin muharriş rolü, bu nazariyeye ithal edilebilir. Bütün tahriş tecrübeleri, her nevi muharriş amiller ile yapılan tecrübelerin aynı neticeye münçer olduğunu gösteriyor. Bu tecrübeler, tahrişlerin yanında başka amille-

rin: şahıs, cins ve nevi istidatlarının dahi mühim bir rol oynadıklarını gösterir. Aynı nevi tahriş, başka başka şerait ve ahval altında yapılnca, aynı tesirleri tevhit edemiyor. İmdi, tahrişe mütedair bütün tecrübelerin müşterek esasının, müzmin bir iltihaptan ibaret olup olmadığını, ve ya, mevziî tahrişler yanında mevzuu bahis muharriş amilin tesiriyle tahassul eden umumî ihtilâllerin ve ya, uzviyet tahavvüllerinin, burada mühim bir rol oynayup oynamadıklarını tâyin ve tesbit etmek lâzımdır.

Alelûmum tahriş nazariyesine gelince, hayvanlarda (fare, sıçan ve tavuk) bir çok evramın (kanser, sarkom v. s.) zuhûruna mütedair malûmat ve mutiyatımızın, her zaman ve bilâ istisna, insanlara tatbikinin mümkün olmadığını unutmamak lâzımdır. Parazitler, hayvan veremlerinde, insan veremlerinden ziyade, mühim bir rol oynarlar. Parazitlerden gayrı olarak, haricî tahriş amilleri, insanların yalnız bazı nevi veremlerinde ve, bilhassa, bir epitelyom serisinde ve, bazı sarkomların tahassülü hususunda müdahale edebilirler. Selim veremlerin ekserisinde ve, muhtelit *teratoïdes* veremler dahil olmak üzere, bir çok habis veremlerde, haricî amili muharriş bulmak gayrı mümkündür. Bu gibi hâllerde, el'an meçhul avamili muharrişenin ve ya, bilhassa, derin âzaların veremleri için, dahili bir tahrişi kabul etmek caizdir. Hattâ, fizyolojik tahrişatın kifayet ettiği de kabul olunabilir. Şurasını da unutmamalı ki, zâhirde aynı olan bir tahriş, muhtelif şahıslarda verem zuhûru ile neticelenemez. İşte, tahriş nazariyesi, bir çok vak'alarda gayrı kâfi görünüyor. Anilin ile meşgul amelede, mesane kanserinin zuhûru gibi, sanat veremlerinin uyku zamanının, bazan gayet uzun olduğu nazarı itibara

almırsa, tahriş nazariyenin güçlüğü tezahur eder. Katran tatbikatını kestikten senelerce sonra, kanserin tahassul edebildiğini, tecrübeler göstermektedir.

Bu malûmatı, hey'eti mecmuasiyle nazarı mutalâadan geçirirsek, veremlerin intanı ve ya, paraziter menşei hakkındaki nazariyenin pek çürük ve zayıf esaslara istinat ettiğini söyleyebiliriz. Burada dahili hesap edilecek yalnız tavuk sarkomlarının ve *in vitro* nescî kültürlerin mutalâası değil, bilhassa, insanlarda veremlerin patolojisine ait müşahede noktalarıdır. Hususî bir amilin taharrisi ile meşgul bir çok müellifler, mes'eleyi, hey'eti mecmuasiyle mutalâa etmiyerek, fer'i noktaları tettebbu ile iktifa ederler. Şimdiye kadar ne hayvan ve ne de insan veremi için, ne habis ve ne de selim veremler için, hususî bir amil bulunmuş değildir. Bu hususta, en muhtelif ve mütenevvi cersumeler mes'ul tutuldu. Streptokok, kesirüşşekil uzviyatı sagire, basil, gayrı kabili ruyet virüsler *chlamydozoaires*, muhtelif parazitler (sürfe, didan v. s.) veremlerin, hususî amilleri addü telekki edildi. Bundan sonra, böyle hususî bir amili marazinin bulunması da uzak bir ihtimaldir. Hattâ, neşvü nüma amili ve ya, her hangi bir madde gibi, hususî bir amilin bulunması da, aynı derecede ihtimalden uzaktır. Bu gün, bu hususta bir çok maddelerden bahsedilmekte ve onlara muhtelif ve mütenevvi isimler verilmektedir. Böyle bir hareketin, eski bir mes'eleyi, tamamiyle yeni olmıyan bir elbise ile örtmekten başka bir şey olmadığını zannedirim. Parazitlere gelince, bunlar gayrı hususî tahriş amilleri meyanında mevki alırlar. Tahriş nazariyesinin kifayetsizliğini kabul ve üzerinde ısrar dahi ettik. Mevziî tahriş, gayet mühim ve ya, esaslî bir amil olmasa gerektir.

MİTİGAL

yeni uyuz ilâcı

Çamaşırı boyamaz, kokusuz, semmiyetten âzade ve kullanılmasında temizlik gibi, bir çok sebeplerden dolayı tercihe layıktır

Uyuz ilâçları meyanına dahil olan eski müstahzarat yerine, çamaşırı kirletmesi ve koku gibi mahzurları haiz olmıyan yeni ilâçların imali, gerek umumî pahalılık yüzünden, gerek ilâçların içine girecek iptidai maddelerin nedretinden dolayı, kabil olmamakta idi. Wilkenson merhemi, stirax, Peru balsamı, naftol, ye saire gibi, yağlı, fena kokulu, ve muharriş olmaları dolayısıyla, kullanılmıca gerek Doktor ve gerek hastayı iz'âç eden ilâçlar yerine, Ristin kullanılması kabil olmuşsa da, yukarda mezkûr sebeplerden dolayı kâfi derecede revaç bulmamış idi. Bir çok mesai neticesi, mezkûr nahş tesirlerden âzade ve imali hususunda müşkülâtı ihtiva etmiyen Mitigal isminde bir ilâç elde edildi.

Mitigal, sentetik bir kükürt mürekkebi olup, % 25 kükürtü ihtiva eder. Bu kükürt, gayet iyi bir surette halledilerek, güzel bir halita haline getirilmiştir. İmalinde sahtekârlık yapılmıyacağından emin olmadığımız için, kimyevi terkibine ait formülü yazmakta mazur bulunduğumuz Mitigal hakkında aşağıki malûmatın kâfi görülmesi icap etmektedir. Mitigal, altın sarısı renginde, kesif, hemen kokusuz bir yağ olup, 160-270 derecede ve 10 milimetre tazyik altında galeyan eder. Alkol apsolü, aseton, benzol ve kloroformda münhal, suda gayrı münhaldir. Kesif hamızı kibrit, Mitigali, koyu mavi bir renk vererek halleder.

Bu ilâcın ilk seriri tecrübeleri, Münih'te Prof. *Zum Busch*-un oilt seririyatında, derhal mikropları itlâf etmesi suretiyle tahkik edilmiştir. Gayet seri tesiri ve ciltte çabuk imtisası dolayısıyla,

bilhassa, tercihe şayan görülmektedir. Tesiri, diğer bütün uyuz ilâçlarına müsavi ve, hattâ, hazan, onların dahi fevkinde olup, ciltteki kaşıntı, ilk delkte zail olur. Tam bir şifa tesiri elde etmek için, umumiyetle 3 defa delketmek kâfi gelmektedir. Sair muzadı cerep ilâçlara mukabil temizlik cihetinden adeta, ristin havası hasenesini haizdir.

Bu ilâç, vücutta kat'iyen tahriş yapmaz, tesemmüm ârazı husule getirmez, diğer ilâçlar anisbetle ucuzdur, çamaşırları da kat'iyen kirletmez ve boyamaz.

Bütün bu hassalar Mitigalin tercihini temin ederler.

Sureti istimali: Bir şişenin muhteviyatı 3 müsavi kısma taksim edilir, 3 gün, yalnız akşamları, bir kısım ilâç ele dökülerek, bütün vücut, yukardan aşağıya kadar delkolunur. El ile delk daha idarelidir; delklerin diğer bir şahıs tarafından icrası, tabii, daha ziyade muhassenatı mucip ve tavsiyeye layıktır.

Parmaklar, bilhassa mizabe ve çizgiler, bilek kıvrıntıları, dirsek çukurn, omuz başları, meme ucu ve etrafı, nahiyei şersufiyeden sürreye kadar bütün sadır aksamı, cihazı tenasülî nahiyesi, ilye ve mağben nahiyeleri, rıtfa, ayak mafsalı ve parmakları, daha ziyade dikkat ve itina etmek suretiyle bütün vücut delkolunur; çünkü, asıl uyuz mikrobu, zikri geçen kısımlarda, bilhassa, tekarrür etmektedir. İlk delkten evel vücudü sıcak su ve sabunla yıkamak çok iyidir.

Çamaşırları, yatak ve elbiseleri gayet dikkatli tathir ve dezenfeksiyon icap eder. İç çamaşır, havlu ve yatak çarşafı gayet güzel kaynatılmalıdır. 3 gün delklere devamdan sonra, ilk banyo, üçüncü delkten asgari 3 gün sonra icra edilmelidir.

Ticari şekli: Mitigal.

75 ve 150 gramlık şişeler

«Bayer» in orijinal ambalâjına dikkat!

I. G. Farbenindustrie Aktiengesellschaft ecayı tabbiye şubesi
Türkiye vekilleri: İstanbul, sultan hamamı ikinci vakıf hanında
Widmann ve şeriki

Sair mes'elelerde olduğu gibi, evram mes'elesinde de, tek bir sebebi kabul etmek caiz değildir. Bunların, muhtelif sebepler tesiri altında tahassul ettiklerini, esbabı mezkûrenin esaslı ve tâli, *efficients* ve arızî bazı sınıflara taksimi lâzım geleceğini kabul etmelidir.

Verem mes'elesi, bir neşvü nüma mes'elesidir. Fizyolojik neşvü nüma şartları, henüz pek az malûmdur. Evramın *atypique*, gayrı muntazam neşvü nüması, bütün kökleriyle neşvü nümaya mütedair mes'elelerin hey'eti mecmuasına bağlıdır. Neşvü nüma esbap ve şeraiti hakkındaki malûmatımız, böylece noksan kaldıkça, evram mes'elesi hâlledilemeyecektir.

Kanser taharriyatına ait hâll edilmiş ve edilmemiş mes'eleler.

Heidelberg-te Prof. Teutschländer

Kanser ve enfeksiyon

Kansere ait etyolojik ve tecrübevi taharriyat hakkında, *Münzner* ile müştereken yazdığımız mekalelerden sonra, (D. m. W. 1925, No. 8 ve 9) bu sahada büyük terekkiyat yapılmış olmasına rağmen, muammaların hepisini halletmiş olmaktan el'an çok uzağız. Tamamen halledilmiş zannedilen bir çok noktaların dahi, nihayet birer yanlıştan ibaret olduklarına karar vermek mecburiyeti hasıl olmuştur. Maatteessüf, yapılan tebligatta, bu yanlışları sükût ile geçiştirmek ve yahut, onlara yalnız hafif temas ile iktifa etmek itiyadı hakimdir. Ancak «kanser amili marazisi» ne ait olarak son seneler zarfında mebzulen yapılan ve okuyanların zararına ola-